

KUĆE UMJETNIKA KAO MUZEJI: ISHODIŠNA MJESTA UMJETNOSTI I NJEZINA RAZUMIJEVANJA

Piše: Barbara Vujanović

IAKO SE NAJPOZNATIJA SLIKA Eugènea Delacroixa, *Sloboda predvodi narod*, nalazi u pariškom muzeju Louvreu, mnogi će, kako bi potpunije razumjeli njegovo stvaralaštvo, pohoditi Musée Delacroix, slikarev nekadašnji dom i atelijer na trgu Furstenberg u Parizu. U njemu su osim njegovih djela, sabrani i predmeti koje je skupljao na svojim putovanjima. Živopisni muzej približava posjetitelju umjetnikov uzbudljiv i avanturistički život koji je iznjedrio podjednako uzbudljivu umjetnost. Ovaj primjer sažeto i znakovito predočuje specifičnost muzeja – kuća umjetnika, koji su osobiti po načinu osnivanja, funkcioniranja, muzeološkom pristupu i recepciji javnosti. Gotovo svaki takav muzej u svijetu ima različit nastanak, povijest i karakter, baš kao što su različiti i posebni životi i karakteri samih umjetnika koji su ih sagradili, uredili za život i rad, a često i za izlaganje.

Jedinstvena je, stoga, u velikom broju slučajeva, intencija umjetnika da zalagom donacije svoje kuće i radnog prostora, kao i izvjesnoga broja svojih djela, stvori uvjete za dugoročno izučavanje i promociju svoga stvaralaštva. Kustosi koji rade u takvim institucijama, bilo da su državne, gradske, privatne, ili u nekom drugom modalitetu vlasništva i djelovanja, nalaze se pred brojnim izazovima (re)kreiranja i očuvanja memorijalnoga karaktera zbirke i muzeja. Vrlo često nameće se pitanje do koje granice određeni prostor postoji kao kuća, a do koje kao muzej? Kako suvremenim muzeološkim metodama pružiti informaciju posjetitelju, a da se pri tome ne stvori komunikacijski šum u

KUĆA BUKOVAC, foto: Luko Piplica

MUZEJI IVANA MEŠTROVIĆA / ATELIJER MEŠTROVIĆ, ZAGREB atrij, foto: Ivana Pavlović

odnosu na autentičnost ambijenta? Na koji način izložbeni prostor otvoriti gostovanjima umjetnikovih suvremenika i nasljednika? Ograničenost izložbenih prostora i prostorija u funkcijama depoa, čuvanja dokumentacije, biblioteka, kancelarija i dr, izazovi su s kojima se susreću i ostale muzejske institucije drugog poslanja, osim onoga memorijalnoga.

Za ovaj smo temat pozvali kolege iz nekoliko hrvatskih, čeških i francuskih muzeja koji su nastali prenamjenom kuća i atelijera umjetnika – Vlaha Bukovca, Ivana Meštrovića, Joze Kljakovića, Vjenceslava Richtera, Augustea

**MUZEJ GRADA SPLITA
GALERIJA EMANUEL VIDOVIĆ, SPLIT
1. kat. dvorana s talijanskim, splitskim
i trogirskim krajolicima**

**CENTAR ZA LIKOVNI ODGOJ GRADA ZAGREBA
MEMORIJALNA ZBIRKA JOZO KLJAKOVIĆ, ZAGREB**

**MUZEJ I ZAKLADA STANISLAVA SUCHARDE,
PRAG**

**MUZEJ SUVREMENE UMJETNOSTI
ZBIRKA VJENCESLAVA RICHTERA
I NADE KAREŠ RICHTER, ZAGREB
foto: Vanja Solin**

**MUSÉE RODIN, PARIZ
pogled na palaču Biron s južne strane, sa spomenikom Ugolinu
u prvom planu, foto: Jérôme Manoukian**

Rodina i Stanislava Sucharde. Njima je pridružen primjer Zbirke Emanuela Vidovića koja nije udomljena u umjetnikovom domu, već su njegovi život i djelo rekonstruirani unutar klasicističke zgrade, uz koju Vidović za života nije bio vezan. Memorija tim postupkom, dobiva novo značenje naznačujući mogućnost participacije povjesničara umjetnosti i zainteresiranoga posjetitelja u njezinu shvaćanju ali i osmišljavanju.

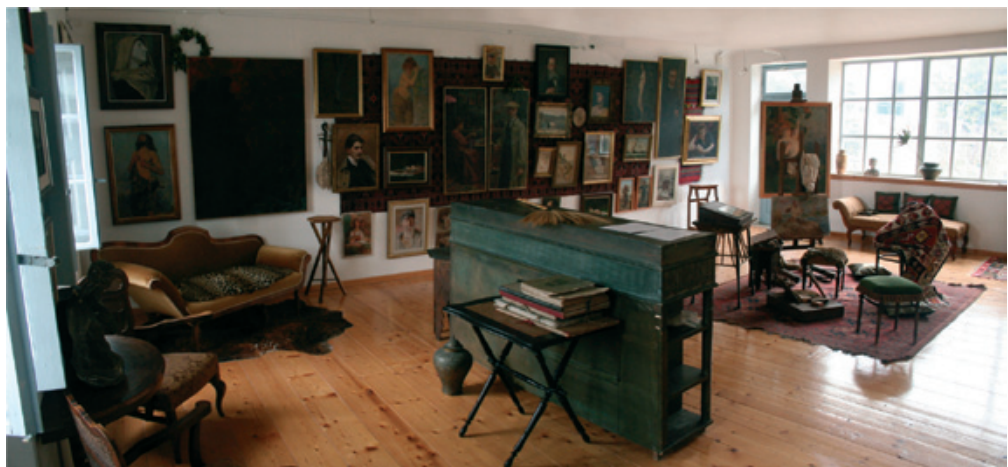
Poslanje muzeja – kuća umjetnika premašuje njihove fizičke granice kao i granice njihovih država i gradova, čije su neupitne kulturne, povijesne i turističke atrakcije. Začetak međusobne suradnje ovih memorijalnih institucija često je inspirirana samim prijateljskim i suradničkim odnosom umjetnika, podsjetimo samo na suradnju Muzeja Ivana Meštrovića i Musée Rodin, te na gostovanje Ivana Meštrovića u Rodinovu muzeju 1969. i 2012./2013. godine, te na Rodinovo predstavljanje u Zagrebu 1968. i 2015. godine. Iznesena opažanja kolega, sažeto iznesena iskustva i izazovi, ukratko prepričana povijest ovih muzeja daju uvid u djelovanje institucija koje svojom cjelovitošću, odnosom djela i prostora, pružaju amalgam neponovljivoga iskustva razumijevanja umjetnika i njegove umjetnosti upravo na mjestu njezina ishodišta. ■

KUĆA BUKOVAC u Cavtatu je rodna kuća i muzej slikara Vlahu Bukovca (1855. – 1922.), začetnika hrvatskog modernog slikarstva. Njezin muzejski život započinje neposredno nakon Bukovčeve smrti 1922. godine kad su slikareve kćeri uredile atelje kao izložbeni prostor povremeno dostupan posjetiteljima. Od 1964. godine o kući i zbirci skrbi tadašnja Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, s namjerom da ustanovi Memorijalni muzej Vlahu Bukovca. Od 1976. do 1991. godine najviši kat kuće uređen je kao galerija Bukovčevih slika i pod upravom je Umjetničke galerije u Dubrovniku. Ratno razdoblje devedesetih godina označilo je stanku u radu, ali i dalo impuls za obnovu zgrade i prilagodbu novim muzejskim standardima te je Kuća Bukovac, kao dio Muzeja i galerija Konavala, 2004. godine započela s muzejskom praksom koja nastoji održati višeslojnost muzeja vidljivom i živom. Prostor kuće prostor je paralelan muzejskom – osim jake fizičke emitira i nematerijalnu prisutnost sedimentiranih povijesnih slojeva koji se, u ovom slučaju, s obzirom da je riječ o 'biografskom' prostoru, premrežavaju s muzeološkim konceptima davajući im novu dimenziju. Doživljaj takvog prostora, koliko je osoban pa samim tim nestalan i promjenjiv, toliko je i ugodan i zaštitnički, što i jest izvorna bit kuće. Stalni postav muzeja, podložan neprestanim promjenama i nadopunama, čine Bukovčeva djela iz svih stvaralačkih faza (rani radovi, Pariz, Zagreb, Cavtat, Prag) te osobni predmeti i obiteljska ostavština.

Budući da je veliki dio unutrašnjih zidova kuće prekriven mladenačkim slikarijama Vlahu Bukovca, uvjetovan je i način prezentacije bogate zbirke koju muzej čuva. Pri osmišljavanju stalnog postava, prezentirani su pomno odabrani muzejski predmeti koji fragmentarno otkrivaju detalje iz slikarevog

KUĆA KAO MUZEJ

Pišu: Lucija Vuković i Helena Puhara, kustosice Kuće Bukovac

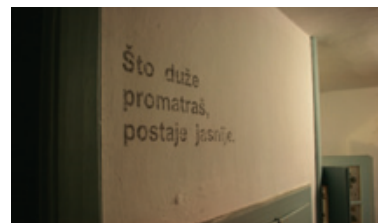

Kuća Bukovac, atelijer
foto: Luko Piplica

Amel Ibrahimović, Kad lišće pada,
foto: Marko Ercegović

života i rada. Iznimku čini slikarev atelje, čiji je izgled rezultat istraživanja svijeta umjetničkih ateliera *fin de siècle* i evokacija je onovremenog prostora i ozračja.¹

U prizemlju kuće je galerijski prostor koji se koristi za tematske izložbe iz zbirke muzeja koje produbljuju znanja o pojedinim djelovima slikarevog opusa te nadopunjuju okvir koji čini stalni postav muzeja, a posebno je otvoren za izložbe suvremene umjetnosti. Stavljajući suvremenu umjetničku praksu u suodnos s djelom i prostorom velikog majstora, propituje se odnos suvremenosti i tradicije, novog i starog te mogućnosti suživota više umjetničkih impulsa i promišljanja. Umjetnici koji predstavljaju svoj rad imaju

Barak Reiser, Charades and Chades
foto: KB arhiv'

¹ U suradnji s Rachel Rossner, doktorandicom na Odsjeku povijesti umjetnosti University of Chicago, 2010. godine u Kući Bukovac ostvarena je izložba „Imaginativni svjetovi – Bukovčevi ateljei“. Polazeći od izuzetno vrijednog predmeta iz zbirke Kuće Bukovac, albuma u kojem je Bukovac skupio fotografije svojih suvremenika u njihovim pariškim ateljeima, a koje su dio poznate serije francuskog fotografa Edmonda Bénarda 'Les Artistes chez eux', u srži izložbe bilo je propitivanje odnosa Bukovca prema njegovim izdanim uzorima i problem imitacije i originalnosti u umjetničkom stvaralaštvu.

priliku referirati se na kuću/muzej i Bukovčevu prisutnost te intervenirati i koegzistirati u/sa stalnim postavom² ili se zadržati u granicama izdvojenog galerijskog prostora u prizemlju kuće.³ Povremene izložbe dinamiziraju život muzeja, koji djeluje u turistički orijentiranom gradiću, tijekom cijele godine, nastojeći držati prisutnom svijest o Bukovcu i njegovom djelu kako u lokalnoj tako i u široj zajednici.

Osim izlagačke prakse u muzejskom prostoru, u suradnji s Art radionicom Lazareti kroz zajednički projekt 'Istočno od (k)raja' nastoji se stvoriti platforma šireg participativnog karaktera koja se bavi pitanjem granica, ograničenja, gostoprimitstva, periferije, kraja kao završetka, ali i kao krajolika u koji se izmješta galerijski sadržaj te preispitivanjem konvencionalnih pozicija kustos – umjetnik.

Trenutno je fokus našeg istraživačkog interesa usmjeren na propitivanje uloge muzejske institucije u stvaranju memorije mjesta nekad i sad i otkrivanju što kompletnije slike okruženja u kojem muzej djeluje.

Nastojeći se povezati sa sličnim institucijama cilj je ispitati utjecaj umjetnika (znanstvenika ili fiktivnih likova) koji su jedan dio života proveli u određenom ambijentu, kasnije preinačenom u muzejski, na prostor i društvo u bliskom okruženju, kako u vrijeme njihova djelovanja tako i danas. Konkretno, zanimalo bi nas kako je Vlaho Bukovac utjecao na društveni i kulturni život Cavtata na prijelazu stoljeća te kolika je spoznaja o njegovu djelovanju sačuvana u svijesti današnjih mještana; smatraju li Kuću Bukovac mjestom koje nastavlja Bukovčevu tradiciju mijenjanja cavtatske kulturne scene ili je vide kao turističku atrakciju koja nema utjecaja na današnji život stanovnika Cavtata. ■

Ivona Vlašić, *Istočno od (k)raja*
foto: Ivona Vlašić

² Raphael Moggetti Tomislav Pavelić, Ana Požar Piplica, Kristina Kojan, Božidar Jurjević, Barak Reiser

³ Luko Piplica, Viktor Daldon, Boris Cvjetanović, Berta Miloš, Ivana Dražić Selmani, Hrvoje Mitrov, Ben Cain, Ivona Vlašić, Tomislav Turković, Maja Marković, Veljko Vidak, Ivana Jelavić, Marijana Lučić Brailo, Amel Ibrahimović, Marijana V. Pende, Natalija Škalić

ATELIJER MEŠTROVIĆ – IZMEĐU MEMORIJALNOG I SUVREMENOG

MUZEJI IVANA MEŠTROVIĆA / ATELIJER MEŠTROVIĆ, ZAGREB

Piše: Danica Plazibat, viša kustosica u mirovini

Atelier Meštrović, atelier
foto: Ivana Pavlović

ATELIJER MEŠTROVIĆ umjetnički je muzej s elementima memorijskog muzeja sa stalnom izložbom djela svjetski poznatog i priznatog hrvatskog kipara Ivana Meštrovića (1883. – 1962). Smješten je na zagrebačkom Gornjem gradu, u prostoru nekadašnje obiteljske kuće i kiparskog atelijera što ih je umjetnik sam gradio i uredio za sebe i svoju obitelj, gdje je živio i stvarao od 1922. do 1942. Riječ je o dijelu kompleksa zgrada u Mletačkoj ulici, koje je Meštrović kupio početkom dvadesetih godina 20. stoljeća, kada se kao uspješan i svjetski priznat umjetnik odlučio trajno nastaniti u Zagrebu, i koje je dijelom dogradio (kuće na kućnim brojevima 8 i 10), a dijelom srušio i sagradio kiparski atelijer (na kućnom broju 6). Sasvim je izvjesno da je u osmišljavanju cjeline presudnu ulogu imao Meštrović, i sam arhitekt, a suradnici su mu bili arhitekti Viktor Kovačić i Harold Bilinić.

Meštrovićevo zdanje jedan je od prvih uspješno izvedenih projekata interpolacije u gornjogradsku povijesnu jezgru vanrednog spoja tradicionalne i suvremene arhitekture, funkcionalnog i reprezentativnog. Pročelje kompleksa prati postojeću liniju ulice i nasljeđuje tradicionalne arhitektonske elemente. Iza „fasade“, međutim, zatječemo potpuno drugačiji, višeznačan prostor tlocrtno raščlanjen u četiri različito tretirane cjeline: atrij, atelijer, dvorište i stambeni dio. Prostor atrija artikuliraju elegantni, tri metra visoki kameni stupovi koji nose drvenu konstrukciju nadstrešnice što upućuje na umjetnikovu povezanost s mediteranskom graditeljskom tradicijom. Kiparski atelijer sagrađen je prema onodobnim visokim atelijerskim standardima, a suvremenost arhitektonskog rješenja ogleda se u jednostavnim, pročišćenim oblicima, funkcionalnoj organizaciji prostora te prožimanju unutrašnjeg i vanjskog prostora. Stambeni dio, kuće na broju 8 i 10, ostale su u postojećim gabaritima i okvirima tradicionalnih kuća s drvom kao osnovnim gradivnim i dekorativnim elementom. Zbog temeljitog interijerskog preuređenja i dogradnje drugog kata obje kuće su dobile status novogradnje.

Nakon odlaska iz Hrvatske kada se trajno nastanjuje u SAD-u Meštrović je Darovnim ugovorom iz 1952. godine kuću

Atelijer Meštrović, kuća
foto: Ivana Pavlović

s atrijem i atelijerom u Mletačkoj 8 te određenim brojem svojih umjetničkih djela ustupio Republici Hrvatskoj u svrhu osnivanja muzeja. Darovnim ugovorom obuhvaćene su i obiteljska vila s atelijerima u Splitu (danas Galerija Meštrović), umjetničko-sakralni kompleks Crikvine – Kaštilac u Splitu i Crkva Presvetog Otkupitelja pored Otavica. Meštrovićeva cjelokupna donacija biti će administrativno objedinjena 1991. godine u javnu muzejsku ustanovu Fundacija Ivana Meštrovića, a 2007. godine preimenovana u Muzeje Ivana Meštrovića.

Preuređenje i prenamjena kompleksa u Zagrebu realizirani su tek nakon umjetnikove smrti i to u dvije etape: radovi u atriju, atelijeru i vrtu izvedeni su tijekom 1962. i 1963. prema projektu arhitekta Miroslava Begovića, a u stambenom dijelu 1968. i 1969. godine prema projektu arhitekta Vojtjeha Delfina slijedeći dvije različite muzeološke koncepcije. Najveći izazov i predmet propitivanja načelno različitih stavova o odnosu prema memorijalnim prostorima bilo je (i ostalo) pitanje (pre)uređenja prostora nekadašnjeg kiparskog atelijera. Prevagnuo je koncept arhitekta Begovića koji je ponudio opciju suvremenoga izložbenoga prostora, funkcionalnog i relativno neutralnog te podesnog za izlaganje većeg broja radova. Kod preuređenja stambenog dijela cilj je bio maksimalno uvažiti memoriju prostora odnosno izvorno prostorno rješenje i interijersko uređenje u skladu sa Zakonom o zaštiti spomenika kulturne i prirodne baštine.

U stalnom postavu Atelijera Meštrović izložena su 124 djela: skulpture, reljefi, crteži i grafike Ivana Meštrovića koja reprezentiraju njegov stvaralački opus nastao tijekom prva četiri desetljeća dvadesetog stoljeća odnosno do odlaska iz Zagreba. Izložbena koncepcija koju potpisuju Vesna Barbić, prva kustosica i voditeljica muzeja od 1960. do 1988. godine, Edo Kovačević i Vojtjeh Delfin, naglasak stavlja na suglasje s prostorom i njegovim specifičnostima s obzirom na veličinu, na uređenje i prethodnu namjenu. U artikulaciji izložbe stoga su izostala uobičajena grupiranja po kronološkom, stilskom ili tematskom kriteriju, a iskristalizirale se četiri izložbene cjeline: atrij, atelije, vrt i kuća. Spomeničko zdanje – primjer uspješne interpolacije u povijesnu cjelinu i skladan spoj tradicionalne i suvremene arhitekture, zbirka iznimne ljepote i vrijednosti te komplementarnost izloženih radova i autentičnog okruženja u kojem je sveprisutan umjetnikov trag i pečat vremena, ugođajnost susreta prošlog i sadašnjeg, intimnog i javnog uporišne su točke koje Atelije Meštrović pozicioniraju vrlo visoko i u širem muzeološkom kontekstu kao jedan od mogućih oblika predstavljanja kulturne baštine. ■

ČEŽNJA ZA DOMOM I VIZIJA MUZEJA

**CENTAR ZA LIKOVNI ODGOJ GRADA ZAGREBA
MEMORIJALNA ZBIRKA JOZO KLJAKOVIĆ, ZAGREB**

Piše: Željka Zdelar, kustosica Memorijalne zbirke Joze Kljakovića

MEMORIJALNA ZBIRKA akademskog slikara Joze Kljakovića (Solín, 1889. – Zagreb, 1969.) nalazi se u kući na Rokovom perivoju 4 u Zagrebu. Taj perivoj je zasigurno jedan od ljepših dijelova grada, smješten na maloj uzvisini iznad Donjega grada, formiran oko crkvice sv. Roka, jednog od zaštitnika Zagreba. Obiteljska kuća Joze Kljakovića građena je prema nacrtima arhitekta Stjepana Planića, od 1928. do 1930. godine. Godine 1983. kuća se ovećom adaptacijom znatnije udaljila od izvorne zamisli arhitekta Planića (promijenjen je raspored prostorija na prvom katu) koji je neka rješenja realizirao u dogovoru s Jozom Kljakovićem. Cijela je kuća okružena vrtom koji nije osobito prostran, ali daje ugođaj onodobnoga hortikulturnog planiranja. U predvrtu kuće smještena je elegantna skulptura *Frulaš* Frana Kršinića. Sama kuća je jednostavna jednokatnica, s potkrovljem i razizemljem na zapadnoj strani. U njoj su vlasnici stanovali sve do 1973. godine.

Darovnim ugovorom 1969. godine Jozo Kljaković je kuću i sav inventar (namještaj, svoja umjetnička djela, skulpture svojih prijatelja i kolega kipara kao i biblioteku) darovao gradu Zagrebu. Godine 1973. Zbirka je povjerena na upravljanje Galerijama grada Zagreba koje su privremeno uselile u kuću i tu ostale sve do 1983. godine. Nakon iseljenja Galerija grada Zagreba, u kuću se 1983. godine uselio Centar za likovni odgoj grada Zagreba, koji i danas djeluje u Zbirci i njome upravlja.

Memorijalna zbirka Jozo Kljaković ukupno obuhvaća 342 različita predmeta koji su podijeljeni u četiri

skupine: umjetnine (ulja na platnu; crteži i skulpture; namještaj; knjige i ostalo). Ukupno je 81 umjetnina: 22 Kljakovićeva ulja na platnu, 1 ulje na platnu nepoznatog venecijanskog autora, 51 Kljakovićev crtež i 7 skulptura Frana Kršinića, Roberta Frangeša Mihanovića i drugih autora. Od knjiga su sačuvana 233 primjerka. Gotovo sve slike u Zbirci nastale su u kasnijoj fazi umjetnikova stvaranja, pedesetih godina prošlog stoljeća, za vrijeme umjetnikova boravka izvan domovine. Zbirka djeluje kao muzejsko - galerijska ustanova tek od 2009. godine, kada se prvi put zapošljava kustos. Do sada je ostvareno nekoliko izložbi u Zagrebu i Splitu gdje je prezentiran fundus Zbirke. Zbog manjka prostora Zbirka za sada izložbeno djeluje samo na jednoj etaži kuće (kuća ima tri etaže) pa nije moguće izložiti znatan dio fundusa, te kuću i inventar u cijelosti prezentirati javnosti. Kuća je 2010. godine doživjela još jednu pregradnju, izgrađen je stakleni kubični prostor u razizemlju u kojem se sada odvija nastava slikanja.

pogled na postav
foto: Goran Vranić

Prigradnja ima limeni pokrov koji je narušio ambijent kuće i vrta jer se njime poremetio ugodan pogled s ovećeg balkona etaže na kojoj se nalazi izložbeni prostor, odnosno poremetio se uravnotežen odnos unutarnjeg i vanjskog prostora.

Intencija rada Zbirke je daljnji istraživački rad i valorizacija cjelokupnog umjetničkog doprinosa Joze Kljakovića te daljnje unapređenje i prilagođavanje prostora kuće za proširenu muzejsko-galerijsku djelatnost, te promidžbu prostora i djela velikog hrvatskog umjetnika što većem broju korisnika. ■

MJESTO PROUČAVANJA UMJETNOSTI, ARHITEKTURE I DIZAJNA

MUZEJ SUVREMENE UMJETNOSTI

ZBIRKA VJENCESLAVA RICHTERA I NADE KAREŠ RICHTER, ZAGREB

Piše: Vesna Meštrić, viša kustosica Muzeja suvremene umjetnosti, voditeljica Zbirke Richter

SISTEMSKA SKULPTURA

foto: Jasenko Rasol

Park skulptura. foto: Vanja Solin

Jazz na Vrh, foto: dokumentacija MSU

Likovna radionica u Parku skulptura
foto: Mirta Pavić

ZBIRKA VJENCESLAVA RICHTERA I NADE KAREŠ RICHTER je umjetnička donacija na zagrebačkom Vrhovcu istaknutog hrvatskog arhitekta i umjetnika Vjenceslava Richtera čije je bogato, raznoliko i uspješno stvaralaštvo obilježilo drugu polovinu 20. stoljeća. Vjenceslav Richter i njegova supruga Nada Kareš Richter poklonili su 1980. godine Gradu Zagrebu umjetničke radove i obiteljsku kuću sagrađenu u zapadnom, rezidencijalnom dijelu grada, udaljenom tridesetak minuta hoda od gradskog središta. Ideja donatora bila je širenje kulturnih sadržaja izvan gradskog središta, obogaćivanje kulturne ponude

Zbirka Richter, postav
foto: Boris Cvjetanović

grada Zagreba novim sadržajem s posebnim naglaskom na rad s mladim umjetnicima, a osobito lokalnom zajednicom, te stvaranje centra za istraživanje EXAT-a 51, Novih tendencija i konstruktivne umjetnosti. Richter i njegova supruga su u razdoblju od 1980. do 2011. proširili donaciju novim umjetničkim radovima i arhivskom građom. Od prvobitnih 27 umjetničkih radova poklonjenih 1980, danas Zbirka sadrži 188 umjetničkih radova nastalih u razdoblju od 1963. do 2002. i pružaju cjelovit uvid u Richterovo stvaralaštvo u području likovnosti. Osobito važan trenutak bio je proširenje donacije 2007. vrijednom arhivskom građom i bibliotekom koja je nastala kao rezultat Richterovog arhitektonskog i umjetničkog djelovanja. Time je ova donacija postala središnje mjesto proučavanja Richterovog opusa i vremena u kojem je stvarao.

Zbirka Richter prema dobroj praksi Grada Zagreba, vlasnika donacije, predana je 1997. na upravljanje Muzeju suvremene umjetnosti

i otvorena za javnost 2000, i danas se može smatrati primjerom uspješne suradnje donatora, vlasnika i institucije koja upravlja donacijom. Vodeći se osnovnim načelima suvremene muzeološke prakse prema kojima su muzeji i muzejski prostori mjesta aktivnog boravka, širenja spoznaja i novih oblika interpretacije i komunikacije između gledatelja i muzejskog predmeta odnosno kulturno umjetničkog naslijeđa, u suradnji s Vjenceslavom

Richterom napravljene su određene preinake u privatnom prizemnom dijelu obiteljske kuće kako bi se prostor prilagodio muzejskim zahtjevima i osigurali uvjeti za izlaganje stalnog postava umjetničkih radova. U prenamjeni postojećeg stanja prizemlja privatne kuće u detaljima koji određuju identitet određenog prostora snažno je prisutan Richterov sintezni pristup koji se dalje odražava i u umjetničkim radovima prikazanim u stalnom postavu koncipiranome tematski, te koji daje uvid u cikluse radova nastalih kao rezultat umjetnikova višegodišnjih istraživanja u području likovnosti, arhitekture i prirodnih znanosti. Takva koncepcija omogućila je izmjenu umjetničkih radova unutar tematskih cjelina, ali i postavljanje povremenih izložbi kao i drugih tematskih cjelina.

Danas je na kulturnoj karti grada Zagreba Zbirka Richter jasnije pozicionirana kao mjesto gdje se u stalnom postavu u interijeru i eksterijeru održavaju i raznovrsna događanja – povremene izložbe SintArt, koncerti, promocije publikacija, znanstveni i stručni simpoziji, kreativne radionice, ali to je i mjesto istraživanja ne samo opusa umjetnika, nego i vremena u kojem je on djelovao. Pored toga njegovo stvaralaštvo učestalo je predmet istraživanja povjesničara umjetnosti, teoretičara arhitekture i dizajna. Programska djelatnost

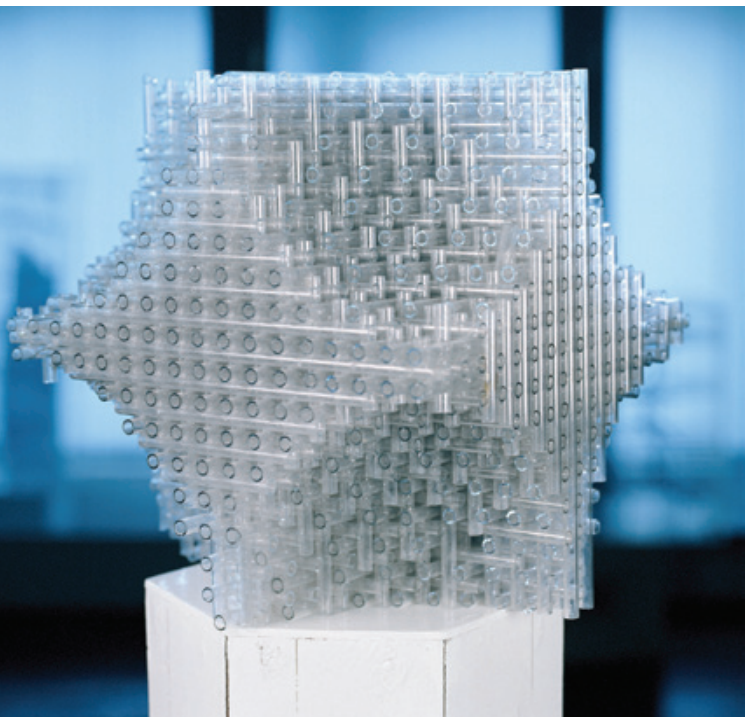
SAN KOJI JE POSTAO STVARNOST – RODIN I NJEGOV MUZEJ

MUSÉE RODIN, PARIZ

Piše: Véronique Mattiussi, voditeljica Rodinova arhiva, Musée Rodin

AUGUSTE RODIN DUGO JE SANJAO da osnuje svoj vlastiti muzej, koji se na posljetku potvrdio od vitalnoga značaja za njegov stvaralački put kao i za pouke koje je ostavio, i kojima je proširio svoj legitimitet. Na početku dvadesetog stoljeća, i u korist sve veće slave, on zamišlja, u početku sam, priređivanje velike retrospektive koja će mu omogućiti da predstavi svoj opus i da ga učini, za kratkotrajnoga trajanja *Svjetske izložbe* 1900. godine, mjestom učenja i izobrazbe. Ovaj značajni događaj održan u Paviljonu Alma u Parizu proslavio je majstorov rad. Rodin je odmah shvatio dobrobiti takvoga predstavljanja, uočavajući njegov neočekivani utjecaj na širenje i valorizaciju svoga djela. No, unatoč mobilizaciji svih svojih veza, u konačnici je ipak morao napustiti prostore u kojima se održala izložba. Međutim, ideja o muzeju, zalogu njegova renomea i slave – koji je posvećen samo njemu, i kojega vodi on sam – nikada ga nije napustila. Sedam godina kasnije, 1908. godine, Rodin je otkrio palaču Biron, koja je od 1904. godine ugošćavala umjetnike iz svih disciplina i iz svih sredina, i u koju se uskoro uselio, odlučan da ulaže u nju. No, 1911, kad je Opća uprava za nekretnine svim zakupcima dostavila obavijest o iseljenju,

Pogled izvana, Pierre de Wissant i plakati na ulazu, 1900., Ph. 720, foto: Bauche M.

RASTAVLJENA SFERA II
foto: Jasenko Rasol

Zbirke tako se razvija iz Richerovog bogatog i svestranog stvaralaštva koje pruža velike kreativne mogućnosti u interpretaciji i promoviranju.

U proteklih petnaest godina stvoren harmoničan odnos privatnog i javnog, interijera i eksterijera, ambijenta u kojem se i danas prema svemu sudeći zadržala pozitivna stvaralačka energija u kojoj je nastajalo Richterovo umjetničko i arhitektonsko stvaralaštvo, a ona je i danas inspiracija ne samo stručnoj javnosti nego i publici različitih interesnih i dobnih skupina. ■

Rodin je dobio izuzeće slijedom nekoliko odluka o odlaganju iseljenja. Konačno je 1912. godine, koja se pokazala prijelomnom, započeo formirati donaciju, otkrivajući pri tome složenost poduhvata i kompliciranosti birokracije. Projekti su nastavljeni do objave Prvoga svjetskog rata, koji je odmah prekinuo pregovore, no ubrzo će opasnosti koje su se nadvile nad Francusku i na donaciju, probuditi savjest i korisne utjecaje moćnih prijatelja. Doista, zahvaljujući nacionalnom buđenju i trenutku mudroga vrednovanja vođenoga u svrhu obrane Rodinove slave i spašavanja svoga ugleda, dovršenje donacije postalo je hitno i neophodno.

Kipar je ratificirao tri ugovora: 1. travnja, 13. rujna i 25. listopada 1916. godine. Konačno, nakon žustrih polemika započetih bilo iz straha od stvaranja nesretnoga presedana, bilo iz protivljenja prema „dekadentnom“, „subverzivnom“ umjetniku i njegovim djelima, koja se smatralo nemoralnima, usred rata Zastupnički dom i Senat prihvaćaju donaciju. Prigovori su iznjedrili duge i zamorne pregovore. Bilo je potrebno pokazati hrabrost kako bi se razoružali zagriženi cenzori i prevladali izazovi. Oslabljen bolešću od ožujka 1916. godine, Rodin je vodio svoju posljednju bitku sve do izglasavanja Narodne skupštine za osnivanje Muzeja Rodin u palači Biron 15. prosinca 1916. No, kašnjenja koja je nametnuo rat i njegova smrt u studenom 1917. godine, spriječile su ga da doživi ispunjenje svog sna. Njegov muzej otvoren je dvije godine kasnije, 4. kolovoza 1919. godine.

Od ovo dugo očekivanog raspleta, napokon se mogla ispisati nova stranica, o instituciji, o uspostavi njezina Upravnog odbora, koji se brine o usklađenosti s autorskim pravima umjetnika - trajnima, neotuđivima i nezastarivima - čiji je muzej nositelj. Od tada, doneseno je nekoliko uredbi kojima se preciziraju modaliteti funkcioniranja javne administrativne ustanove koja djeluje pod Ministarstvom kulture i komunikacije Republike Francuske. Ovaj najpoznatiji pariški monografski muzej, privilegirano mjesto za predstavljanje skulpture, skrbi o najvećoj zbirci Rodinovih djela u svijetu. Samofinancirajući se od svog osnutka, vršeći svoju misiju javne službe, danas jamči očuvanje, i istraživanje njegova opusa te unapređenje i širenje njegovih zbirki. Konačno, palača Biron, svježe renovirana, ponovno će otvoriti svoja vrata u studenom 2015. godine, nudeći u novom postavu, posve nov i obnovljen smjer i muzeografiju, spremna za suočavanje s drugim stoljećem svoga postojanja. ■

**Rodin sjedi među svojim djelima u palači Biron, oko 1914.
Ph. 720, foto: Eugène Druet**

DOM KOJI SU POHODILI PLEČNIK, MUNCH, BOURDELLE, MASARYK...

**MUZEJ I ZAKLADA
STANISLAVA SUCHARDE, PRAG**

Piše: Dr. sc. Martin Krummholz, voditelj Muzeja Stanislava Sucharde, potpredsjednik Upravnoga odbora Muzeja i Zaklade Stanislava Sucharde

Dom Stanislava Sucharde i njegove obitelji

MUZEJ I ZAKLADA STANISLAVA SUCHARDE osnovani su u 2008. godine na inicijativu kipareve unučadi, u cilju spašavanja dragocjene i izvanredno očuvane umjetnikove kuće u praškoj četvrti Bubeneč, te uspostavljanja kuće – muzeja Stanislava Sucharde, koji će skrbiti o umjetničkoj baštini ovoga velikog češkog kipara i njegovih predaka i potomaka. Češki kipar i medaljar Stanislav Sucharda (1866. – 1916.) potiče iz umjetničke obitelji, čija tradicija seže u drugu polovicu 18. stoljeća. Studirao je kiparstvo na praškoj Umjetničkoj školi kod profesora Josefa Václava Myslbeka, čiji će biti nasljednik. U početku je Suchardin rad bio pod Myslbekovim utjecajem, a promjena u likovnom razmišljanju nastupa susretom s Augusteom Rodinom, kada mu stil postaje slobodniji, a kompozicije skulpture i crteža dinamičnije. Osim umjetničkim, Sucharda se istaknuo i pedagoškim radom (predavao je na Umjetničkoj školi, a od 1915. bio je profesor na Odsjeku obrade metala Umjetničke akademije u Pragu), te djelovanjem u Društvu umjetnika Mánes, koje je i više godina vodio. U tom razdoblju Društvo je priredilo mnoštvo važnih izložbi, primjerice Augustea Rodina (1902.), Edvarda Muncha (1905.) i Antoinaea Bourdellea (1909.). Sucharda je autor, među ostalim, spomenika Františku Palackome i Karelu Bendlu u Pragu, kao i arhitektonske plastike za građevine koje su projektirali arhitekti Osvald Polívka i Jan Kotěra.

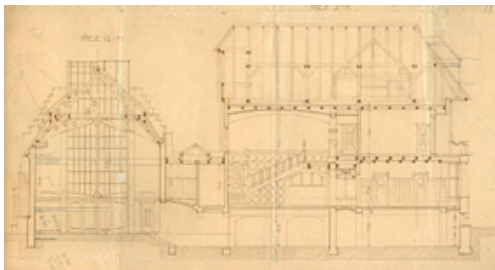
Potaknut uspjehom u posljednjem krugu natjecanja za spomenik češkom političaru i povjesničaru Františku Palackome, Sucharda je odlučio izgraditi novu obiteljsku kuću s velikom atelijerom koji mu je bio potreban za ovaj zadatak. Projekt je povjerio prijatelju i kolegi Janu Kotěri, jednom od utemeljitelja moderne češke arhitekture. To je jedina Kotěrina vila koja je ostala gotovo u potpunosti sačuvana. Nacrti su bili razrađeni 1904. i 1905. godine. Sucharda je imao značajan udio u stvaranju konačnog umjetničkog izgleda eksterijera i interijera doma, u koji je ugrađeno nekoliko njegovih reljefa, oblikovanih u različitim materijalima. Zgrada je završena 1906. godine. Suchardina vila glavno je djelo rane faze Kotěrina opusa. Na njoj su kombinirani utjecaji engleske arhitekture s elementima češkoga narodnog graditeljstva. Među Suchardinim prijateljima koji su ga posjetili u njegovom domu valja

**Veliko
pedsoblje**

izdvojiti Jožu Plečnika, Alfonsa Muchu, Františka Bíleka, Josefa Mařatku, Edvarda Muncha, Antoineta Bourdellea i članove obitelji Masaryk.

Sadašnji vanjski izgled zgrade rezultat je promjena koje provodi arhitekt Stanislav Sucharda mlađi 1926. – 1928, tijekom kojih je susjedni atelijer odvojen i pretvoren u neovisnu stambenu kuću. U samoj vili stvorene su dvije zasebne stambene jedinice za njegovu obitelj i za obitelj njegove sestre Marte Sandtnerove. Umjetnička vrijednost i funkcija izvornoga kompleksa time je znatno trpjela. Jedan od dugoročnih planova Zaklade Sucharda je pokretanje obnove susjedne zgrade

Nacrti atelijera Stanislava Sucharde

Unutrašnjost kuće

(danas u vlasništvu države). Cilj je ne samo vratiti bivšu cjelovitost umjetnikove vile i atelijera, već i dobiti prostor iskoristiv za izložbe, konferencije i depoe. Intaktno očuvan interijer vile, koji bi trebao biti zadržan kao jedinstvene i rijetke muzejske prostorije – nije dostatan za izlaganje u Suchardinih skulptura i drugih artefakata.

Kao nedavno osnovana privatna zaklada s ograničenim proračunom i bez stabilne financijske državne potpore, Zaklada Sucharda još je uvijek u potrazi za optimalnim *modusom vivendi* i mogućnostima financiranja za svoje buduće aktivnosti. Obimna zbirka Sucardinih skulptura, crteža, fotografija, dokumenata i drugih artefakata, treba postupno biti restaurirana i obrađena. Važan dio muzeja trebao bi zauzimati manji istraživački centar, čije bi se aktivnosti usmjerile (osim na Suchardianu) i na istraživanje Društva umjetnika Mánes, češkoga kiparstva, arhitekture i umjetničkoga života u Pragu na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. Zaklada Sucharda želi produbiti kontakte i koordinirati svoje buduće aktivnosti sa srodnim institucijama (kuće muzeji kipara) u Češkoj i Europi. U tom smislu postoje već uspostavljeni kontakti s Atelijerom Meštrović u Hrvatskoj. Trenutno su za posjetitelje jedino otvoreni prizemlje vile, i to jednom mjesečno, dok grupe od maksimalno osam posjetitelja mogu organizirati poseban termin posjete putem e-pošte. ■

REKONSTRUIRANI ATELIJER – SIMBOL KULTURNOG IDENTITETA GRADA

MUZEJ GRADA SPLITA

GALERIJA EMANUEL VIDOVIĆ, SPLIT

Piše: Nela Žižić, viša kustosica Muzeja grada Splita, voditeljica Zbirke Emanuel Vidović

Prizemlje Galerije. Izložba Fedora Vučemilovića

GALERIJA EMANUEL VIDOVIĆ plod je polustoljetnih nastojanja da se u rodnom gradu velikana hrvatskog slikarstva otvori muzej posvećen njegovom liku i djelu. Premda je inicijativa za osnivanje Galerije Emanuel Vidović pokrenuta odmah nakon Vidovićeve smrti, 1953. godine, prvi značajan korak u ostvarivanju toga cilja Grad Split napravio je tek 1986. godine kada je od Vidovićevih nasljednika, a po cijeni manjoj od polovice njihove stvarne vrijednosti, otkupio zbirku od 69 Vidovićevih slika i crteža koja je trebala činiti jezgru Galerije Emanuel Vidović osnovanu pri Muzeju grada Splita. Kako u to vrijeme nije riješeno pitanje smještaja Galerije, vrijedna su umjetnička djela godinama ležala u muzejskim spremištima. Tek 15 godina kasnije, gradske vlasti su dodijelile Muzeju grada Splita, u svrhu preuređenja u Galeriju Vidović, jedinu sačuvanu stambenu klasicističku kuću kraj Srebrnih vrata.

Projekt za rekonstrukciju, adaptaciju i prenamjenu zgrade u Galeriju Vidović arhitekta Željka Kovačića, kući kraj Srebrnih vrata daje suvremenu životnu funkciju i u nju unosi duh slikareva života i djela, ali pritom poštuje sve njene specifičnosti kao arhitektonskog spomenika pa je posebna pozornost usmjerena zaštiti i prezentaciji svih povijesnih slojeva kuće. Poštuju se arhitektonski elementi i unutarnja organizacija prostora klasicističke zgrade, a prezentiraju se i arheološki ostaci iz doba antike.

Galerija Emanuel Vidović je otvorena 2006. godine i zamišljena je kao mjesto sabiranja, obrade, istraživanja, zaštite i prezentacije materijalnog i duhovnog naslijeđa Emanuela Vidovića. Njen postojeći i potencijalni fundus su umjetnička djela koja ocrtavaju Vidovićev slikarski razvoj od početka do kraja stvaranja te raznovrsni muzeološki materijal koji pridonosi upotpunjavanju Vidovićeve biografije te prati prezentaciju i recepciju njegova djela.

U stalnom postavu primjenjuje se kombinacija tematskog izlaganja i kronološkog slijeda. Praćenje slikarevih tematsko-motivskih preokupacija na relaciji krajolik – interijer – mrtva priroda – krajolik omogućava i praćenje stilskih mijena unutar Vidovićeve opusa obzirom da je umjetnik mijenjajući motiv redovito mijenjao i način slikanja. Zasebnu cjelinu u postavu čine Vidovićevi portreti Splita u crtežu koji pokazuju slikarevu povezanost sa zavičajem, ali i njegovu, ranije često osporavanu, vještinu baratanja linijom. Uz sedamdesetak Vidovićevih djela, od kojih mnoga spadaju među najveća koje je slikar stvorio,

film o Emanuelu Vidoviću u režiji Bogdana Žižića. Kako je jedan od najvažnijih ciljeva djelovanja Galerije što potpunije i kvalitetnije prezentirati slikarevo naslijeđe, postav je neprestano podložan promjenama. Nova proučavanja i spoznaje, nove akvizicije, posudbe iz drugih institucija ili pripreme povremenih izložbi koje gradi pristupaju s nekog novog aspekta, kontinuirano pridonose njegovoj vitalnosti i fleksibilnosti.

2. kat. dvorana s mrtvim prirodama

Galerija nudi i posve autentičan prizor, pogled na atelijer koji je bio Vidovićev životni i radni prostor u razdoblju od 1942. do 1953. godine. Rekonstrukcija atelijera je stavljena u funkciju ambijenta – izložka koji ne otkriva samo kontekst u kojem su nastajala umjetnikova djela, nego i simulira dio stvarnih motiva Vidovićeva slikarstva. Sporedni prostori Galerije, hodnici i stubište, iskorišteni su za izlaganje reprodukcija Vidovićevih karikatura, plakata njegovih izložbi i kolaža fotografija s legendama koji prati važne trenutke u Vidovićevom životu i sudbinu njegova umjetničkog naslijeđa sve do današnjih dana, a dio postava je i TV ekran na kojem se može vidjeti dokumentarni

2. kat. dvorana s interijerima splitskih i trogirskih crkava

S obzirom da lokalno stanovništvo doživljava Emanuela Vidovića kao dio svog kulturnog identiteta, a znatan broj obitelji posjeduje barem jedno djelo od ovog iznimno plodnog slikara, posebna pozornost je usmjerena na redovitu komunikaciju i druženja s ljubiteljima i vlasnicima Vidovićevih slika. Ostvarena je suradnja i sa svim hrvatskim muzejima i galerijama koji u svom fundusu imaju Vidovićeva djela, a organiziraju se i manje izložbe na kojima se prezentiraju Vidovićeva djela iz njihovog posjeda. Svi naponi usmjereni su prema jednom cilju, a to je pretvaranje Galerije Emanuel Vidoviću žarište proučavanja i širenja interesa za ovo važno ime hrvatskog slikarstva.

Izložbena aktivnost u Galeriji nije usredotočena samo na Vidovićeve izložbe, izložbe njegovih suvremenika i učenika, te na tematske izložbe koje se tiču vremena i prostora u kojem je Vidović živio i stvarao. U prostoru za povremene izložbe ima mjesta i za mnoge suvremene umjetnike koji, bez obzira na medij kojime se koriste, imaju neku dodirnu točku s Emanuelom Vidovićem, premda to ponekad može značiti samo to da su, kao i stari majstor, svojim djelovanjem oplemenili splitsku i hrvatsku umjetničku scenu.

1.kat. Rekonstrukcija Vidovićeva atelijera